

Горошкова Лідія Анатоліївна
Доктор економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління
національним господарством.
Доцент за кафедрою менеджменту
організацій та логістики.
Академік Академії економічних наук України.
Доцент кафедри менеджменту організацій та
логістики ДВНЗ «Запорізький національний
університет» Міністерства освіти і науки
України (м. Запоріжжя)

Тема дисертації: Підвищення рівня економічної безпеки металургійної галузі в умовах сталого розвитку: теорія, методологія, практика.

Робота виконана у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара.

Науковий консультант – Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри маркетингу

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор, Белопольський Микола Григорович, віце-президент Академії економічних наук України, Приазовський державний технічний університет Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри обліку і аудиту;

доктор економічних наук, професор, Бурбело Олег Анатолійович, Луганський державний університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка Міністерства внутрішніх справ України, завідувач кафедри економічної безпеки;

доктор економічних наук, професор, Корінев Валентин Леонідович, Класичний приватний університет Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри міжнародної економіки і маркетингу.

Захист відбувся 5 грудня 2013 р. о 10³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 44.052.03 у Полтавському національному технічному університеті імені Юрія Кондратюка Міністерства освіти і науки України за адресою: 36011, м.Полтава, Першотравневий проспект, 24.

В дисертації розробтані і научно обосновані теоретико-методологіческие положення и подтвржденные практикой результаты, которые в совокупности представляют новое решение научно-практической проблемы создания целостного организационно-экономического механизма повышения уровня экономической безопасности ведущей отрасли национального хозяйства – черной металлургии и обеспечения ее устойчивого развития.

Разработана методология обеспечения и повышение уровня экономической безопасности металлургической отрасли в условиях устойчивого развития на основе системного подхода. Идентифицированы циклы развития черной металлургии, обеспечивающих и технологически родственных отраслей. Построена многофакторная динамическая модель, описывающая циклический характер взаимосвязи черной металлургии, обеспечивающих и технологически

родственных отраслей, использование которой обеспечивает возможность прогнозировать развитие металлургии на средне- и долгосрочную перспективу. Разработан метод оценки устойчивого развития черной металлургии Украины на основе инфраструктурных показателей, которыми являются экономическая, экологическая и социальная. Предложена методология оценки степени вертикальной интегрированности как механизма, который повышает уровень экономической безопасности металлургии. Выявлена взаимосвязь циклического развития черной металлургии, обеспечивающих и технологически родственных отраслей с уровнем стойкости их экономической безопасности и границ устойчивого развития.

Усовершенствованы методические основы анализа и прогнозирования развития черной металлургии, методика прогнозирования производственных возможностей металлургической и обеспечивающих отраслей, концептуальные основы формирования факторов устойчивой экономической безопасности металлургической отрасли Украины с учетом особенностей мезоуровня и отечественных условий функционирования отрасли, методология определения составляющих внутренней системы экономической безопасности металлургической отрасли, существующие методологические подходы к классификации угроз экономической безопасности. Разработана теоретическая концепция экономической безопасности отрасли национальной экономики на основе детерминант.

Уточнена сущность категории «экономическая безопасность черной металлургии», «научно-технологическая составляющая экономической безопасности отрасли»; существующие подходы к структурированию экономической безопасности; концептуальные основы формирования устойчивой экономической безопасности отрасли в условиях устойчивого развития; методы и рычаги регулирования экономических процессов в металлургической отрасли. Определены стратегические приоритеты развития отрасли.

Л.А. Горошкова, В.П. Волков

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ДЕТЕРМІНАНТАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Проаналізовані особливості використання проектного управління та логістичного менеджменту для забезпечення економічної безпеки житлово-комунального господарства. Запропоноване визначення поняття «економічна безпека ЖКГ». Побудовано модель економічної безпеки ЖКГ на основі її детермінант. Запропоновано економіко-математичну модель створення умов для безпечного функціонування і сталого розвитку ЖКГ, визначені горизонти зростання галузі з використанням логістичної функції (логістичне зростання). Запропоновано використання проектного підходу до управління ціноутворенням у ЖКГ. Дж.18.

Ключові слова: економічна безпека, проектне управління, житлово-комунальне господарство, складна система, логістичний підхід

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Економічна безпека є ключовою складовою системи національної безпеки держави. Вона, у свою чергу, формується за рахунок складових мезорівня – галузей національного господарства. Економічна безпека провідних галузей національного господарства є важливою проблемою, що зумовлює необхідність поглибленого дослідження, розробки теоретико-методологічних основ її формування. Активізація глобалізаційних процесів викликала ускладнення економічних умов функціонування національного господарства та його галузей. У такій ситуації проблема підвищення рівня економічної безпеки провідних галузей національного господарства набуває особливої актуальності. У повній мірі зазначене стосується і житлово-комунального господарства (ЖКГ) як галузі, що одночасно має суттєве економічне і соціальне значення, оскільки ефективність її функціонування пов'язана із забезпеченням життєво важливих проблем населення. Саме тому існує об'єктивна необхідність розробки концептуальних системних засад реформування житлово-комунального господарства на основі нових підходів, а саме проектного управління та логістичного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблемами економічної безпеки на рівні держави займаються такі вчені, як З. Варналі, А. Гальчинський, В. Гесць, М. Єрмоленко, Я. Жаліло, С. Мочерний та інші [1-3]. Сучасними аспектами вирішення проблем розвитку ЖКГ займаються В. Дорофійенко, І. Запатріна, Т. Качала, М. Кизим, О. Тищенко, О. Поважний та ін. [4-6]. Результати власних досліджень проблеми наведені в [7-18].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Управління нерухомістю та бізнес-процеси на ринку нерухомості мають специфіку в порівнянні із традиційним менеджментом на ринку товарів та послуг. Саме тому існує необхідність побудови оптимальної моделі управління нерухомістю, що забезпечить можливість отримання постійного прибутку для її власників.

Формулювання цілей статті. У науковій літературі існують різні підходи до сутності економічної безпеки держави та регіонів, на рівні галузі національного господарства зазначене питання взагалі є недостатньо розробленим. Не є виключенням і житлово-комунальне господарство, стан якого в Україні характеризується дотаційністю та збитковістю. У зв'язку з цим метою даної статті є визначення сутності економічної безпеки житлово-комунального господарства, аналіз основних її складових на основі системного підходу, методів проектного управління та логістичного менеджменту.

Методи та методика дослідження. Для виконання завдань були використані методи порівняльного аналізу, бенчмаркінгу, загальнонаукові методи аналізу та синтезу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На нашу думку, економічна безпека житлово-комунального господарства – це такий стан захищеності галузі від зовнішніх та внутрішніх загроз, що спроможний забезпечити її сталий розвиток і можливість поступового зростання

На нашу думку, запропоновану нами модель економічної безпеки галузей реального сектора економіки на основі її детермінант можливо використати для житлово-комунального господарства. За рахунок цих детермінант забезпечується можливість ефективного та стійкого функціонування системи економічної безпеки ЖКГ. Детермінантами економічної безпеки ЖКГ є такі:

1. Параметри факторів виробництва та інфраструктура.

В загальному випадку це матеріальні і нематеріальні ресурси, необхідні для стабільного функціонування галузі. Основними серед них є робоча сила, засоби виробництва, а також капітал у грошовій формі. В сучасних умовах цей традиційний перелік доповнений підприємницькими здібностями, інформаційними ресурсами, знаннями та досвідом виконавців.

Одним з найважливіших факторів економічної безпеки є економічне зростання, що пов'язане з людськими ресурсами (умови праці, освіта, дисципліна); природними ресурсами (земля, паливо, клімат); капіталом (обладнання, підприємства, шляхи, мережі); технологіями (наука, управління і т.ін.).

Факторами, пов'язаними із матеріальною спроможністю економіки до зростання є: збільшення кількості і якості природних та трудових ресурсів; обсяги основного капіталу; розвиток технології.

Важливими є такі параметри факторів виробництва:

1) Наділеність ресурсами.

Людські ресурси (робоча сила) оцінюються за їх кількістю, кваліфікацією та вартістю.

Фізичні ресурси – за кількістю, якістю, доступністю і т. ін. Ресурс знань та інформації – за сукупністю наукової, технічної, ринкової інформації, що впливає на товари та послуги. Це наявність інтелектуального потенціалу та можливостей щодо його підтримки в системі навчальних закладів і наукових організацій.

Грошові ресурси – за кількістю і вартістю капіталу, що може бути використаний на розвиток галузі.

Важливе значення має інфраструктура, що включає наявність транспортної системи, зв'язку, банківське обслуговування й ін.

Рівень безпеки залежить не тільки від наявності факторів, але й від

ефективності їх використання, що, у свою чергу, визначається рівнем технологій.

Щодо людських ресурсів (робочої сили), то 15% трудових ресурсів України працює у сфері ЖКГ. Оцінити вартість трудових ресурсів безпосередньо у ЖКГ України – складно. В нашій країні чинна статистична класифікація передбачає групування інформації не за галузями економіки, а за видами економічної діяльності. Відповідний вид економічної діяльності включає ЖКГ, культуру та туризм, тобто отримати інформацію щодо ЖКГ окремо – неможливо.

До фізичних ресурсів галузі належать паливно-енергетичні ресурси, водні, земельні і інші, наявність та доступність до яких забезпечує можливості галузі задовольнити потреби споживачів у електроенергії, теплі, холодній та гарячій воді, газі, інших енергоносіях. Крім того, важливою є можливість щодо здійснення утилізації відходів, озеленення та благоустрою територій і т. ін. Доступність галузі до цих ресурсів забезпечується державою, оскільки ЖКГ належить до соціально орієнтованих галузей, забезпечує життєво важливі потреби людей, і, разом з тим, є природною монополією. Галузь є енерго- та матеріалоемною, що зумовлює необхідність пошуку шляхів та можливостей зниження обсягів споживання потрібних ресурсів.

Спробуємо оцінити важливість таких ресурсів, як знання та інформація. В Україні є навчальні заклади, що ведуть підготовку фахівців для ЖКГ необхідної кваліфікації. Але, як показав проведений нами аналіз, останніми роками в результаті активізації процесу створення ОСББ та поширення системи управління наданням житлових і комунальних послуг управляючими компаніями або управителями, виникла проблема забезпеченості кадрами відповідної кваліфікації. Проаналізований світовий досвід свідчить, що не тільки в економічно розвинених країнах, де процес реформування галузі триває значно довше, а й, наприклад, у Республіці Білорусь та Росії цьому питанню приділяється значна увага. Так, в обох країнах вже не один рік готуються фахівці з управління нерухомістю. У Республіці Білорусь, наприклад, на законодавчому рівні закріплені вимоги щодо рівня освіти керівників ОСББ, управляючих компаній й управителів та їх кваліфікації. Крім того є обов'язковим періодичне підвищення кваліфікації. Щодо підготовки кадрів безпосередньо для ЖКГ, у Республіці Білорусь, як показав аналіз впродовж останніх років, збільшилась кількість працівників з вищою та середньою спеціальною освітою. Нажаль, в Україні все перелічене – відсутнє.

Специфіка ЖКГ зумовлює особливості фінансових ресурсів галузі. ЖКГ є фондоємною галуззю, майже 98% – це основні фонди. Стан основних засобів ЖКГ України характеризується високим ступенем зношеності. Загрозу економічній безпеці створює практика використання амортизаційних відрахувань на поточний ремонт основних засобів, що широко поширена в Україні. Недостатнім є і обсяг інвестиційних ресурсів на оновлення комунальної інфраструктури та збільшення житлового фонду. Щодо фінансових ресурсів у грошовій формі, то їх джерелами є власні, привласнені, залучені та запозичені кошти. Власні ресурси ЖКГ це є чистий прибуток, амортизаційні відрахування та забезпечення майбутніх витрат і платежів. Основним джерелом прибутку є плата за надані житлово-комунальні послуги. В Україні ситуація у ЖКГ вкрай складна, галузь тривалий час є збитковою, що є загрозою економічній безпеці національній економіці.

Джерелом позичених ресурсів ЖКГ є кредити і займи, але їх обсяг в Україні

недостатній через низьку інвестиційну привабливість та значну фінансову нестабільність галузі.

Основне джерело залученого капіталу – кредиторська заборгованість. Але практика господарювання свідчить про високий ризик щодо збільшення обсягів використання цього джерела.

Специфікою фінансових ресурсів ЖКГ є використання коштів державного бюджету у формі видатків, їх основним джерелом є місцевий бюджет.

Проведений нами аналіз показав, що ситуація з бюджетним фінансуванням ЖКГ в Україні створює реальну загрозу економічній безпеці галузі в наслідок таких причин. По-перше, рівень видатків з бюджету є низьким у порівнянні з обсягами видатків у інших країнах. З урахуванням кризового стану галузі він є недостатнім і не забезпечує беззбитковості діяльності ЖКГ. По-друге, фактична заборгованість по міжбюджетним трансфертам державного бюджету – місцевим на утримання ЖКГ призвела до того, що фактичні борги перед місцевими бюджетами вже перевищили 2 млрд. грн.

Таким чином, стан забезпеченості фінансовими ресурсами ЖКГ України є загрозливим щодо її економічної безпеки.

Інфраструктура галузі, що включає наявність транспортної системи, зв'язку, банківського обслуговування і т. ін., знаходиться у незадовільному стані.

Технології, що забезпечують і визначають ефективність використання факторів виробництва у вітчизняному ЖКГ є застарілими. Результатом цього є занадто висока енерго- та матеріалоємність виробництва, що впливає на високу собівартість послуг у галузі.

Отже, перелічені фактори не забезпечують економічну безпеку у повному обсязі. Наприклад, матеріальні ресурси, яких не вистачає, можливо придбати на ринку. Такі фактори, як людські ресурси, знання і капітал можуть перетікати із однієї галузі до іншої з певною інертністю. Таким чином, важливими також є й інші фактори, розглянуті далі.

2) Ієрархія факторів.

Основними є такі фактори – ресурси, кліматичні умови, географічне положення, некваліфіковані кадри. Розвинені фактори – це інфраструктура обміну інформацією, висококваліфіковані кадри, підрозділи установ, що займаються науковими роботами. Значимість факторів залежить від особливостей галузі.

Розвинені фактори дають можливість отримувати новий рівень безпеки, оскільки не так розповсюджені, потребують вкладання інвестицій у розвиток, їх складно придбати. Слід враховувати, що досить часто розвинені фактори будуються на основних.

У ЖКГ важливими є як основні, так і розвинені фактори. Перспективи галузі пов'язані з її інноваційним розвитком, тому її безпечне майбутнє можливе за наявності відповідних кадрів.

Фактори можуть бути загальні та спеціалізовані. Загальні – мережа шляхів сполучення, персонал з вищою освітою і т.ін., тобто ті, що можуть бути використані у різноманітних галузях. Спеціалізовані – персонал зі спеціальними знаннями, специфічна інформація і т. ін. Загальні фактори більш розповсюджені, вони наявні практично в усіх галузях. Для створення спеціалізованих факторів необхідні фінансові ресурси.

Стан загальних факторів ЖКГ не є достатнім для забезпечення сталого

розвитку галузі і стабільного рівня безпеки. Щодо спеціалізованих, – то як зазначено вище, існує проблема із забезпеченням галузі персоналом зі спеціальною освітою (керівники ОСББ, управляючих компаній та управителі).

Найбільший рівень безпеки можливий за наявності усіх перелічених факторів. Важливим є також те, що вони є динамічними, потребують безперервного розвитку і вдосконалення. Таким чином, тільки їх наявність не забезпечує достатній рівень безпеки у довготривалій перспективі.

Таким чином, незадовільний фінансовий стан ЖКГ, недостатність фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності галузі унеможливорює стабільність процесу розвитку та розширення загальних і спеціалізованих факторів.

3) Створення факторів.

Безпека формується не тільки за рахунок наявних факторів, вирішальне значення має механізм їх створення та вдосконалення. Для реалізації зазначеного механізму необхідні фінансові ресурси, що можуть бути залучені з різних джерел (державні і недержавні).

Як показало проведене дослідження, найгострішою проблемою розвитку ЖКГ є стан її фінансових ресурсів та беззбитковість діяльності. Наявних в галузі фінансових ресурсів, як виявилось, недостатньо для забезпечення її беззбиткової поточної діяльності. Внаслідок цього фінансування механізму створення та вдосконалення наявних факторів знаходиться під загрозою. Процес залучення інвестиційних та кредитних ресурсів не є ефективним внаслідок збитковості галузі, що створює фінансово-економічну загрозу для інвесторів та кредиторів. Недостатньою є державна підтримка галузі. Зазначена проблема фінансування галузі потребує термінового розв'язання.

4) Невигідність окремих факторів.

Теоретично безпека може бути забезпечена за умови наявності і надлишку факторів виробництва. В разі нестачі факторів (невигідні умови) неможливо дотриматись технології виробництва і тому це є загрозою безпеці виробництва. Але на практиці, надлишок факторів досить часто призводить до неефективного їх використання. Нестача ж факторів може бути ліквідована шляхом використання інновацій. Нестачу ресурсів можливо порівняти з кризою. Як вважає Й.Шумпетер, саме в кризовій ситуації підприємець може впроваджувати свої інноваційні ідеї. Причиною новаторства у кризовій ситуації є необхідність більш ефективного використання обмежених ресурсів – факторів виробництва. Крім того, може виникати нова комбінація ресурсів, що відбувається не командним способом, а завдяки конкуренції. Нові комбінації ресурсів, більш ефективні, конкурують із попередніми (застарілими). В цілому це призводить до підвищення загальної ефективності використання обмежених ресурсів у суспільстві.

Неефективним з позиції галузі ЖКГ та загального суспільного добробуту споживачів є існування природної монополії. Тому доцільним є створення ринку ЖК послуг з елементами конкуренції (наприклад, монополії споживачів шляхом створення ОСББ); використання можливостей оптимізації механізмів ціноутворення (дискримінації другого роду, багатоставочних тарифів) і т.ін., що забезпечить виникнення нової, більш ефективної комбінації ресурсів. Вдосконалення ринкових відносин з природною монополією в цілому може призвести до підвищення рівня економічної безпеки галузі.

Розглянутий фактор залежить від інших детермінант, що є стимулами для інновацій. Інші детермінанти визначають, що буде відбуватись процес нововведень, чи ресурси будуть імпортовані, що є несприятливим для економічної безпеки галузі.

II. Умови та параметри ринкового попиту на продукцію галузі.

Основними рисами цієї детермінанти є структура попиту, його обсяг та тенденції зростання.

1) Структура попиту визначається наявністю сегментів та їх величиною. Рівень безпеки залежить від ефективності виробництва. Вона вище у великих сегментах, де є можливість використати ефект масштабу.

З урахуванням того, що ЖКГ належить до природних монополій, в основі ефективності її функціонування лежить саме ефект масштабу виробництва.

2) Обсяг попиту і тенденції його зростання. Величина попиту дає можливість реалізації ефекту масштабу та стимулювання інвестування й реінвестування. Інвестиційні процеси залежать не тільки від величини, але й від темпів зростання попиту. Динаміка зростання попиту знижує рівень інвестиційного ризику та збільшує обсяги капіталовкладень у розвиток галузі. Таким чином відбувається підвищення рівня економічної безпеки галузі.

Як нами зазначалось, попит у ЖКГ також має певні особливості. Обсяг послуг водо-, газо-, електропостачання і водовідведення залежать від кількості домогосподарств та їх складу. Обсяг попиту на обслуговування житла – від обсягів житлового фонду. Обсяг теплопостачання – від загальної площі житлового фонду та погодно-кліматичних умов в опалювальний сезон. Нагадаємо, що особливістю ЖК послуг є те, що від мінімального обсягу їх споживання споживач не має можливості відмовитись. Такими послугами є: технічне обслуговування житла (квартплата) та централізоване теплопостачання. Обсяги попиту на водо- газо-, електропостачання та водовідведення визначається кількістю населення. Обсяги споживання можуть бути скориговані в залежності від ціни та доходів населення. Але від мінімальної кількості споживання цих послуг населення відмовитись не зможе.

Зростаючий внутрішній попит може створювати загрозу економічній безпеці в разі відсутності відповідних можливостей з боку технологічно споріднених галузей, що цілком поширюється на ЖКГ. Ця детермінанта також не може розглядатись ізольовано.

Суттєве значення для безпеки саме ЖКГ, на нашу думку, мають, так звані, якісні характеристики попиту. В разі, якщо попит у галузі існує на будь-які товари та послуги, у т.ч. і неякісні, існує загроза виникнення диспропорцій розвитку галузі.

На нашу думку, однією з причин ситуації, що склалась у ЖКГ України є те, що населення споживає усі ЖК послуги, що його надаються без урахування відповідності їх якості встановленим нормам і стандартам. Це є, в першу чергу, наслідком того, що продавець послуг є природною монополією і у споживача немає можливості задовольнити життєво важливі потреби у інших виробників. Наведені міркування підтверджують зроблений вище висновок щодо необхідності створення олігополії на ринку послуг управляючих компаній. В разі відсутності будь-якої конкуренції серед них виникне аналогічна ситуація, як це вже відбулось з продажем ЖК послуг.

III. Забезпечуючі та технологічно споріднені галузі.

Наявність забезпечуючих та технологічно споріднених галузей є важливим фактором економічної безпеки. Ці галузі забезпечують виробника найбільш ефективними факторами виробництва. Як правило, вони розташовані в тій самій країні, що знижує рівень виробничого ризику; постачальники і споживачі розташовані близько один від одного, що знижує транспортні витрати. Існує можливість зниження трансакційних витрат за умови створення тривалих технологічних міжгалузевих циклів.

Щодо ЖКГ, такими галузями є:

1) Енергетика. Вироблені електро- та теплоенергія необхідні ЖКГ для задоволення потреб споживачів у освітленні, опаленні приміщень та гарячій воді.

2) Нафтогазовий комплекс. Видобутий та транспортований по газопроводах газ забезпечує ЖКГ можливість надати споживачам газ. Видобута та перероблена нафта (бензин, дизельне паливо, пічне паливо, мазут та паливно-мастильні матеріали) за різними варіантами використовуються у ЖКГ, що дає можливість галузі задовольняти потреби споживачів у ЖК послугах.

3) Будівельна галузь. Одним з видів продукції є житлові будинки. Після придбання житла споживачами виникає необхідність у забезпеченні їх водою, теплом, газом, електроенергією, каналізацією, і т.ін., тобто послугами, що надає ЖКГ.

4) Сфера освіти. Для забезпечення ефективного процесу управління ЖКГ потрібні фахівці різних спеціальностей різних освітньо-кваліфікаційних рівнів (бакалавр, спеціаліст, магістр). Саме освітня сфера і забезпечує їх підготовку. Існуюча різноплановість задач у сфері ЖКГ потребує фахівців з технічною, економічною та юридичною освітою.

Підвищення ефективності функціонування галузі можливо досягти за рахунок ефекту синергії від правильної взаємодії галузей. Розглянута детермінанта економічної безпеки не дає абсолютних можливостей, необхідним є врахування інших складових.

IV. Стратегія, структура та конкурентна ситуація на ринку.

Галузеві стратегії – різноманітні, їх вибір визначається особливостями галузей. Рівень безпеки галузі залежить від ефективності обраної стратегії.

Структура власності, умови ринку капіталів та особливості управління в галузі також впливають на рівень безпеки. Галузі національного господарства потребують неоднакової кількості капіталовкладень, мають різний рівень інвестиційного ризику, прибутковості діяльності та інвестицій. Ці особливості необхідно враховувати при формуванні безпечної стратегії розвитку галузі.

Конкурентна ситуація на внутрішньому ринку є фактором економічної безпеки галузі. Як відомо, метою будь-якого виробника є отримання прибутку. Однак його обсяг залежить від ринкової ситуації, вид типу конкуренції.

Структура власності у житловій сфері України така: 96% житлового фонду знаходиться у приватній власності, його обслуговуванням займається природна монополія ЖКГ. Комунальна сфера знаходиться у муніципальній власності, надання комунальних послуг здійснює природна монополія.

Особливістю фінансових ресурсів ЖКГ є те, що галузь дотаційна. Видатки на утримання галузі на 98% здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів із залученням кредитних та інвестиційних ресурсів.

Внаслідок того, що ЖКГ є природною монополією, домінуючим є механізм державного регулювання галузі. Механізм самоуправління житловим

господарством в Україні реалізується на основі ОСББ, що на початок 2014 року управляють 34% житлового фонду України. Управління житловим господарством та забезпечення комунальними послугами населення, відповідно до чинного законодавства, можуть здійснювати, у разі самоуправління будинком, – власники, співвласники будинку, створені ними органи, організації і об'єднання або балансоутримувач чи будь-яка інша особа, яка уповноважена від імені власників, співвласників будинку виконувати функції з управління будинком

Як відомо, внутрішня конкуренція сприяє розвитку галузі. Вона призводить до виникнення тиску на виробників, що стимулює їх до інновацій, удосконалення виробництва, зниження цін на продукцію, підвищення її якості. Тобто конкуренція стимулює розвиток галузі і тим самим підвищує рівень економічної безпеки.

У ЖКГ, як показало проведене дослідження, ця проблема є особливо актуальною. Результати діяльності вітчизняного ЖКГ свідчать про неефективність діяльності природної монополії, що зумовлює необхідність пошуку можливостей створення конкуренції в галузі.

Залежно від особливостей тієї чи іншої галузі, рівня глобалізації та інтернаціоналізації відносин в ній, можливо запропонувати оптимальний тип конкурентних відносин, що забезпечує максимальний рівень економічної безпеки галузі.

Таким чином, для ЖКГ оптимальним варіантом, на нашу думку є наявність природної монополії з елементами конкурентних відносин.

Розглянута детермінанта економічної безпеки також не є самостійною, вона тісно пов'язана з іншими факторами.

Запропоновану систему детермінант економічної безпеки галузі, як і у випадку конкурентних переваг, доцільно доповнити такими чинниками:

- 1) випадкові події;
- 2) роль уряду (державне регулювання);
- 3) корпоративне регулювання;

Розглянемо кожну з них більш докладно.

1) Випадкові події. Це події, що спроможні вплинути на рівень економічної безпеки галузі. До них можливо, на нашу думку, віднести: винаходи, значні технологічні зрушення, різкі зміни цін на ресурси, суттєві зміни на світових фінансових ринках, коливання кон'юнктури ринку, форс-мажорні обставини та інші. Однак, не дивлячись на випадковість цих подій, детермінанти здійснюють на них суттєвий вплив. Впливу випадкових подій може зазнавати і ЖКГ.

2) Роль уряду (державне регулювання). Можливості уряду щодо підвищення рівня економічної безпеки галузі національного господарства є однією з проблем, що привертає постійну увагу. Існує дві основні точки зору на цю проблему: функціонування вільного ринку або необхідність державного регулювання.

Прихильники вільного ринку вважають, що економіка країни і її галузей повинні розвиватись на основі природного руху ринкових сил (ринкової саморегуляції). Це так звана «невидима рука ринку». Саморегулювання здійснюється за рахунок:

- вільної конкуренції, на яку не впливають монополії, олігополії та держава;
- вільного ціноутворення, що забезпечує пропорційність розвитку економіки.

Підтримка і допомога уряду, на думку прихильників ринкової економіки,

позбавляє галузі стимулів до інноваційних змін та розвитку, що негативно позначається на конкурентних перевагах окремих галузей і економіки загалом.

Відповідно до іншої точки зору – навпаки, необхідна урядова підтримка галузей, що сприяє їх розвитку. Цю концепцію обґрунтував Дж. Кейнс. Він довів, що недосконалість ринків щодо конкуренції призводить до неможливості забезпечення ефективного використання ресурсів.

У економічній літературі державну політику щодо монополій розділяють на два напрями: регулювання і конкурентна політика.

Серед галузей, по відношенню до яких необхідно застосовувати не тільки ринково-конкурентне, а й державне регулювання є, перш за все, природні монополії, до яких належить ЖКГ.

Метою конкурентної політики є утримання суб'єктів господарювання від дій, що можуть викликати негативні для суспільства наслідки. Щодо природної монополії ЖКГ, то, на нашу думку, з метою забезпечення Парето-ефективності і для галузі, і для суспільства, доцільним буде використання елементів конкурентної політики. Це, як зазначалось, можливо шляхом створення монополії споживачів, оптимізації механізмів монопольного ціноутворення, підтримки елементів конкурентного ринку у наданні послуг з управління житловим фондом і т. ін.

Важливе значення, на нашу думку, має, так звана, «політика економічного розвитку». Вона втілюється в таких видах політики: стабілізації, структурній, розподілу доходів та ін. На особливу увагу заслуговує саме структурна. Її завданнями є розв'язання економічних проблем у галузях національного господарства, між галузями, регіонами та корегування структури економіки. Вона націлена на активізацію галузевого та регіонального потенціалів росту. Її мета – стимулювання науково-технічного прогресу як джерела зростання продуктивності виробництва. Її різновидом є галузева структурна політика. Ця політика реалізується в разі виникнення потреби у корегуванні розвитку певних галузей національного господарства. Її інструментами є субвенції, дотації, митний захист, регулювання цін, технологічна політика, пільгове оподаткування і т. ін.

На нашу думку, галузева політика є важливим інструментом підвищення рівня економічної безпеки. ЖКГ належить до галузей, де ця політика має суттєве значення. Серед заходів, що дозволять підвищити рівень економічної безпеки вітчизняного ЖКГ, можливо виділити такі: збільшення обсягів субсидій і дотацій та вдосконалення механізмів їх надання; оптимізація цінової політики в галузі; впровадження можливостей пільгового оподаткування з метою підвищення ефективності інвестицій в інновації і т. ін.

Недосконалість державної політики є загрозою економічній безпеці галузі. Щодо більшості галузей національного господарства, то метою державної політики є мінімізація негативного впливу природних монополій. На нашу думку, економічна безпека галузей, що є природними монополіями також може бути під загрозою внаслідок недосконалої державної політики. Такою є ситуація з ЖКГ України. На нашу думку, політику до галузі, що здійснювалась впродовж років незалежності не можливо вважати ефективною.

Наведемо декілька фактів на підтвердження цього висновку:

1) Політику щодо ЖК галузі взагалі неможливо назвати послідовною. Впродовж 1995-2011 років, як показав аналіз, у країні була здійснена спроба реалізувати лише одну Програму розвитку галузі («Програма проведення

житлово-комунальної реформи на 1999–2001 роки»). Усі наступні програми («Програма реформування й розвитку ЖКГ на 2002–2005 роки і на період до 2010 року», «Загальнодержавна програма реформування і розвитку ЖКГ на 2004–2010 роки») приймалися, але до їх закінчення, затверджувались нові. Не стала виключенням і чинна «Загальнодержавна програма реформування і розвитку ЖКГ на 2009–2014 роки».

2) Недостатнім є державне фінансування галузі. Частка видатків бюджету на ЖКГ в Україні складає 2% загального обсягу видатків і 0,66% ВВП країни. В той же час, наприклад у Великобританії, частка видатків тільки на комунальну сферу складає 2,5% видатків бюджету, у Республіці Білорусь – це 8% видатків і 2,26% ВВП, у Росії – 6,7% видатків, 2,4% ВВП.

3) Неефективною є система управління галуззю та процесом її реформування. Наприклад, у Програмі 1999 року було передбачено створення ОСББ, а Закон, що регулює їх діяльність – був прийнятий тільки у 2001 році. Проведений аналіз показав, що Програми розвитку галузі позбавлені найважливішого – чітких кількісних показників та індикаторів щодо процесу реформування. Найбільше, що зроблено – це встановлення орієнтирів у вигляді відносних величин.

4) Неефективною є цінова політика в галузі.

Ситуація, що склалась на сьогодні у вітчизняному ЖКГ, є загрозливою.

По-перше тарифи на ЖК послуги у більшості регіонів країни не є економічно обґрунтованими. Вони є нижчими за ті, що можуть тільки приносити прибуток галузі. В деяких регіонах вони не покривають собівартість їх виробництва. Це призводить до практичної неможливості отримання прибутку ЖКГ, як основного джерела розвитку галузі.

По-друге, практика використання перехресних субсидій, за якої тягар відшкодування витрат на ЖК послуги перекладається із населення на промислові підприємства, створює загрозу для інших галузей національного господарства.

По-третє, проведений аналіз показав, що тривалість циклу індексів цін на ЖК послуги в Україні складає два роки. За умови, що термін окупності інвестиційних проектів у ЖКГ складає мінімум п'ять років, це не створює умов для інвестиційної привабливості галузі з боку приватних інвесторів. Навпаки, це є реальною перешкодою у використанні переваг державно-приватного партнерства. Саме тому, розв'язання проблем неефективного ціноутворення у ЖКГ можливо на основі принципів проектного підходу.

Розглядаючи взаємозв'язок детермінант економічної безпеки та влади, слід зазначити, що одночасно відбуваються два процеси: з одного боку влада впливає на усі чотири детермінанти економічної безпеки галузі, з іншого – вона сама є об'єктом їх впливу. Діяльність будь-якої галузі залежить від фіскальної, монетарної та митної політики уряду. В той же час уряд є покупцем товарів для транспорту, армії, зв'язку, охорони здоров'я та інших галузей. Зазначене положення цілком стосується і ЖКГ.

3) Корпоративне регулювання. Поряд з ринковим саморегулюванням і державним регулюванням на рівні національного господарства та його галузей важливою є корпоративна (у її межах монополістична, у т.ч. олігополістична) планомірність. У загально випадку мова йде про корпоративне управління діяльністю виробників.

Специфікою ЖКГ є те, що корпоративне управління, на нашу думку, повинно виникнути в середовищі споживачів його послуг. Це буде сприяти забезпеченню умов Парето-ефективності у взаємовідносинах природної монополії та споживачів ЖК послуг, що підвищить рівень безпеки одночасно галузі і споживачів.

Перспективи корпоративного регулювання на ринку споживачів пов'язані із формуванням їх монополії. Як нами доведено, виходячи з концепції «клубних благ», на певній стадії життєвого циклу ОСББ (перший крок у створенні монополії) виникне необхідність використання послуг управляючих компаній, що будуть діяти не самостійно, а об'єднуються у асоціації. Тим паче, що така можливість передбачена законом. Таким чином, виникне доцільність використання переваг корпоративного управління в середовищі споживачів ЖК послуг. Це дасть можливість забезпечити необхідний рівень добробуту споживачів за умови врахування інтересів природної монополії.

Динамічний характер взаємодії детермінант економічної безпеки галузі, на нашу думку, забезпечує можливість не тільки підтримки необхідного рівня безпеки, а й його підвищення. Підвищення рівня економічної безпеки галузі може бути досягнуто за умови розвитку та вдосконалення кожної із запропонованих детермінант. Розглянемо, за рахунок яких механізмів можливий цей розвиток.

1) Створення факторів виробництва.

Перш за все, воно відбувається у забезпечуючих та технологічно споріднених галузях шляхом створення або підтримки створення взаємозамінних факторів (субститутів). Виходячи з принципу Парето-ефективності, необхідна максимально можлива ефективність розподілу ресурсів та благ між учасниками ринку. Враховуючи, що ресурси є рідкісними, блага – обмеженими, а споживання – необмеженим, наявність субститутів ресурсів та благ забезпечує можливість досягнення Парето-ефективності. Це, в свою чергу, підвищує рівень економічної безпеки галузі.

Попит стимулює інвестиційні процеси створення нових факторів виробництва. З метою задоволення зростаючого попиту на кінцеві товари, збільшується попит виробництва на фактори, що зумовлює необхідність збільшення обсягів їх пропозиції. В ЖКГ це є важливим фактором, оскільки в разі збільшення обсягів житлового фонду, зростає і обсяг попиту на ЖК послуги. В разі збільшення мережі централізованого тепло-, газо-, водопостачання та водовідведення, відповідно зростає обсяг попиту на ці послуги.

Різноманітні національні проблеми також сприяють створенню факторів виробництва. Проблеми можуть призвести до необхідності створення альтернативних факторів виробництва або страхових запасів, що знижує рівень небезпеки. У ЖКГ таким механізмом може бути впровадження ефективного механізму страхування ризиків. Це може бути страхування майна ОСББ, страхування відповідальності керівників ОСББ й управляючих компаній та страхування від неефективного менеджменту управляючих компаній. Нами було запропоновано введення повної матеріальної відповідальності керівника ОСББ за механізмом створення повного товариства. Застрахувати ризик щодо управляючої компанії можливо, на нашу думку, шляхом застави майна компанії на період управлінської діяльності.

Щодо ЖКГ, то створення факторів виробництва можливе шляхом зниження енерго- і матеріалоємності галузі, використання альтернативних видів палива і т.ін.

Конкурентна ситуація на ринку сприяє створенню нових факторів виробництва або їх вдосконаленню. Незалежно від типу конкурентної ситуації на ринку (монополія, олігополія, досконала конкуренція), для підвищення рівня економічної безпеки галузі необхідна наявність конкурентних переваг. Ними можуть бути забезпеченість факторами виробництва, переваги їх якісних характеристик і т.ін.

У ЖКГ доцільним є створення механізмів конкуренції на ринку природної монополії, що забезпечить можливість створення конкурентних переваг. Так, за умови наявності природної монополії, монополіст не має стимулів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності послуг, тому їх якість в ЖКГ України залишається на досить низькому рівні. Аналогічна ситуація і з собівартістю продукції, оскільки монополіст не має стимулів до її зниження. Занадто високими, на нашу думку, є нормативні втрати ресурсів у вітчизняному ЖКГ, наслідком чого є висока енерго- та матеріалоємність галузі.

Створення конкурентних відносин на ринку ЖК послуг з одночасним сприянням монополії споживачів дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності галузі за рахунок якісних характеристик та надасть можливість забезпечення економічної безпеки за рахунок конкурентних переваг.

2) Вплив на структуру та величину попиту.

Конкурентоспроможність забезпечуючих та технологічно споріднених галузей сприяє підвищенню попиту на внутрішньому та зовнішньому ринку. Рівень попиту визначається конкурентоспроможністю товару. Це, у свою чергу, залежить від характеристик продукції забезпечуючих та технологічно споріднених галузей, що використовують у виробництві кінцевого товару.

У ЖКГ від ефективності споріднених галузей, до яких належить енергетика, нафтогазовий комплекс та будівельна індустрія, залежить попит на ЖК послуги. Факторами, що стимулюють зростання попиту у ЖКГ є доступність цін на послуги для більшості споживачів; достатній рівень якості цих послуг; збільшення обсягів житлового фонду і т.ін.

Наявність і розвиток факторів виробництва стимулює попит. Це відбувається завдяки тому, що зростаючому попиту повинна відповідати зростаюча пропозиція, для формування якої необхідні відповідні фактори виробництва.

Особливість ЖКГ полягає в тому, що попит на продукцію галузі має специфічні ознаки. Тому вплинути на структуру і величину попиту на ЖК послуги можливо за рахунок цінової політики на продукцію споріднених галузей, оскільки ціна ЖК послуг залежить і від ціни факторів виробництва (газ, нафта, житло і т. ін.). З іншого боку, специфіка ЖКГ, як соціально орієнтованої галузі, полягає в тому, що попит на її послуги залежить від рівня добробуту споживачів. Так, при достатньому рівні, споживачі не будуть обмежувати себе у споживанні електроенергії, води, газу. В разі, якщо буде підвищуватись рівень їх добробуту, активізується будівництво нового житла і, одночасно підвищиться попит на послуги теплопостачання, технічного обслуговування житла.

3) Розвиток забезпечуючих та технологічно споріднених галузей.

Інтеграційні процеси щодо факторів виробництва впливають на забезпечуючі та технологічно споріднені галузі. Це може стимулювати монополізацію ринку факторів виробництва і забезпечити підвищення рівня економічної безпеки монополіста. Попит, в разі його зростання, стимулює

розвиток забезпечуючих та технологічно споріднених галузей. Попит стимулює необхідність розширення виробництва в забезпечуючих і технологічно споріднених галузях, що також сприяє підвищенню рівня економічної безпеки.

Конкуренція стимулює розвиток забезпечуючих та технологічно споріднених галузей, підвищуючи рівень їх безпеки.

4) Вплив на конкурентну ситуацію на ринку.

У загальному випадку надлишок факторів спроможний розширити середовище виробників. Виникнення нових альянсів, до складу яких входять забезпечуючі та технологічно споріднені галузі, сприяє підвищенню рівня економічної безпеки галузі. Це відбувається завдяки забезпеченню можливості формування ефективної політики цінової конкуренції за рахунок оптимізації витрат на всіх стадіях виробничого циклу. Саме такий механізм діє у ЖКГ розвинених країн світу. Конкуренція, а не монополія на ринку ЖК послуг, змушує формувати ефективну цінову політику і стимулює зниження витрат на їх виробництво. Свідченням цього є досвід Великобританії, Франції, Німеччини та інших країн, проаналізований нами.

Щодо вітчизняного ЖКГ, то зазначені положення мають певну специфіку. Особливість ЖКГ полягає в тому, що з одного боку це природна монополія, з іншого боку – це соціально орієнтована галузь, послуги якої забезпечують життєво важливі потреби населення. За таких умов ціни на послуги галузі формуються державою. Соціальна спрямованість галузі зобов'язує державу забезпечувати утримання цін на певному рівні і шукати механізми компенсації їх можливого зростання внаслідок зміни цін у споріднених галузях. Такий механізм взагалі не створює стимулів для ЖКГ щодо пошуку резервів зниження витрат та втрат у процесі виробництва послуг. Негативним є вплив також використаного державою перехресного субсидування, проаналізований нами вище.

Таким чином, практика господарювання в ЖКГ України показала неефективність функціонування галузі як природної монополії (борги державного бюджету щодо відшкодування економічно необґрунтованих тарифів, компенсації наданих пільг і субсидій і т.ін.). На нашу думку, доцільним є створення елементів конкуренції на ринку ЖК послуг.

Ще одним фактором впливу на конкурентну ситуацію на ринку є попит. Можливостями зростання попиту на ЖК послуги є: збільшення обсягів житла; розширення мережі централізованого водо-, тепло-, газопостачання та водовідведення; підвищення рівня добробуту населення і т.ін. Збільшення попиту сприяє підвищенню рівня економічної безпеки ЖКГ.

Додатковим резервом можливо вважати підвищення рівня якісних вимог попиту, тобто вимог споживачів до якості послуг, що вони споживають.

Таким чином, підвищення рівня економічної безпеки галузі досягається за умови розширення та вдосконалення її детермінант.

Обґрунтування отриманих результатів. Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що рівень безпеки галузі залежить від того, наскільки ефективним є взаємозв'язок детермінант.

Економічна безпека галузі є системою, що знаходиться у стані динамічної рівноваги (послідовність рівноважних станів), тому її розвиток має сталі характеристики. Динамічність, а не статичність рівноваги, досягається завдяки наявності складових (підсистем), кожна з яких має свої особливості розвитку.

Такими складовими є запропоновані детермінанти економічної безпеки галузі. Така система здатна до самоорганізації.

Перелічені детермінанти є її внутрішніми можливостями. В якості зовнішнього впливу виступають такі чинники: випадкові події, державне та корпоративне регулювання.

Результатом самоорганізації системи економічної безпеки галузі є також ускладнення її організаційної структури: створенням вертикально та горизонтально інтегрованих структур і корпорацій. Унаслідок цього забезпечується поряд з ринковим саморегулюванням, корпоративне регулювання галузей та національного господарства загалом.

Використання взаємозв'язку внутрішніх можливостей та зовнішнього впливу створює умови для підвищення рівня економічної безпеки галузі.

Стан динамічної рівноваги економічної безпеки галузі має мінімум і максимум, що відповідає, на нашу думку, межах сталості розвитку галузі.

Економічна безпека є інерційною системою, між показниками розвитку її складових можливе виникнення лагу (запізнення).

Опишемо математично ситуацію у ЖКГ, якщо будуть створені умови для її безпечного функціонування і сталого розвитку, тобто визначимо горизонти зростання галузі. При цьому будемо виходити з того, що досягти зазначених умов можливо в разі природного зростання галузі за наявності конкуренції. Описати обсяги виробництва ЖК послуг у цьому випадку можливо, на нашу думку, з використанням логістичної функції (логістичне зростання):

$$y'(t) = k \cdot p(y) \cdot y(t), \quad (1)$$

де $p = p(y)$ – крива попиту, тобто залежність ціни реалізованих послуг від їх кількості. Ця крива є спадною, оскільки зі збільшенням обсягу виробництва на конкурентному ринку ціна послуг знижується у результаті насичення ринку ($dp / dy < 0$). Величина $k = m \cdot l$, де m – норма інвестицій, l – норма акселерації.

Отримане рівняння є автономним диференціальним рівнянням. Величини $k > 0$, $p > 0$, $y > 0$, оскільки k – добуток норми інвестицій та норми акселерації, що є позитивними, p – ціна послуг, вона також позитивна, y – кількість послуг також позитивна. Таким чином з рівняння маємо, що $y(t)$ – зростаюча функція ($y'(t) > 0$). Продиференціюємо (1) по t , отримаємо $y''(t) = k \cdot p'(y) \cdot y'(t) \cdot y(t) + p(y) \cdot y'(t)$, або

$$y''(t) = k \cdot p'(y) \left(\frac{dp}{dy} + p(y) \right). \quad (2)$$

Приведемо рівняння (2) до іншого вигляду:

$$y''(t) = k \cdot p'p \left(\frac{1}{dy / dp \times p / y} + 1 \right),$$

$$y''(t) = k \cdot y'p \left(\frac{1}{E_p(y)} + 1 \right). \quad (3)$$

Умова $y''(t) = 0$ тотожна $E_p(y) = -1$, де $E_p(y) = dy/dp \times p/y$ – еластичність попиту відносно ціни.

З рівняння (3) маємо:

– якщо $|E_p(y)| > 1$ (попит еластичний), тоді $y''(t) > 0$ і функція $y(t)$ – опукла;

– якщо $|E_p(y)| < 1$ (попит нееластичний), тоді $y''(t) < 0$ і функція $y(t)$ – увігнута.

Нехай попит описується лінійним рівнянням $p(y) = b - ay$ ($a, b > 0$), тоді рівняння (1) матиме вид:

$$y'(t) = k \cdot (b - ay) \cdot y(t). \quad (4)$$

З цього рівняння бачимо, що $y'(t) = 0$, при $y(t) = 0$ або $y(t) = b/a$, а також $y'(t) < 0$, при $y(t) > b/2a$ та $y''(t) > 0$ при $y < b/2a$.

Для того, щоб отримати параметр $y(t)$ у явному вигляді, що характеризує обсяг виробництва, необхідно розв'язати рівняння (4):

$$\frac{dy}{y(b-ay)} = k dt,$$

або

$$\frac{dy}{b} \left(\frac{1}{y} + \frac{a}{b-ay} \right) = k dt.$$

Проінтегруємо обидві частини цього рівняння і отримаємо:

$$\ln |y| - \ln |b - ay| = kbt + \ln c,$$

або

$$\frac{y}{b - ay} = c e^{kbt},$$

тоді

$$y(t) = \frac{cb e^{kbt}}{1 + ca e^{kbt}}$$

або

$$y(t) = \frac{b}{a + ca e^{-kbt}}.$$

Графіком отриманої функції є логістична крива. Пряма $y = b/a$ є стаціонарним рішенням рівняння (4) і відповідає випадку $p(y) = 0$.

Висновки. Запропоноване визначення поняття «економічна безпека ЖКГ». Економічна безпека житлово-комунального господарства – це такий стан захищеності галузі від зовнішніх та внутрішніх загроз, що спроможний забезпечити її сталий розвиток і можливість поступового зростання.

Побудовано модель економічної безпеки ЖКГ на основі її детермінант.

Запропоновано економіко-математичну модель створення умов для безпечного функціонування і сталого розвитку ЖКГ, тобто визначені горизонти зростання галузі з використанням логістичної функції (логістичне зростання).

Запропоновано використання проектного підходу в управлінні ціноутворенням у ЖКГ, що дозволить підвищити інвестиційну привабливість галузі внаслідок ефективного управління динамікою зміни тарифів.

Проведений аналіз свідчить про необхідність впровадження таких заходів:

- 1) підготовки кадрів відповідної кваліфікації;
- 2) припинення практики використання амортизаційних відрахувань на поточні потреби;
- 3) збільшення обсягів інвестицій;
- 4) створити умови для переходу від монополії надання житлово-комунальних послуг до іншого типу ринку.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Перспективи подальших досліджень визначаються необхідністю розробки моделі управління природо-соціально-економічними системами, до яких можливо віднести і житлово-комунальне господарство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаліло, Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К.: Сатсанга, 2001. – 224 с.
2. Економічна безпека / за ред. З.С.Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
3. Концепція економічної безпеки України / [Ін-т екон. прогнозування; Кер. проекту В.М. Геєць]. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
4. Запатрина, І.В. Жилищно-комунальна інфраструктура: реформи и система их финансового обеспечения [Текст]: Монографія / І.В.Запатрина. – Киев.: Ін-т еки и прогнозир., 2010. – 336 с.
5. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи [Текст]: Монографія / О.М. Тищенко, М.О. Кизим, Т.П. Юр'єва, С.Ю. Юр'єва, І.В. Покуца. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2008. – 368 с.
6. Наукові засади реформування і розвитку житлово-комунального господарства [Текст]: Монографія / О.С. Поважний, О.П. Попов, І.В. Запатрина, В.П. Волков та ін. Черкаси: Брама-Україна, ЧДТУ, 2011. – 436 с.
7. Інвестиційно-інтеграційні технології соціально-економічного розвитку регіону [Текст]: Монографія / В.П. Волков, Л.А. Горошкова, М.О. Панкова. За заг.ред. В.П. Волкова. – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – 290 с.
8. Управління виробничим та інфраструктурним розвитком економічного потенціалу України [Текст]: Монографія / За заг.ред. В.П.Волкова. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – 500 с.
9. Волков, В.П. Моделювання умов беззбитковості функціонування житлово-комунального господарства України / В.П. Волков, Л.А. Горошкова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2013. – Вип. 1. – Т. 1 – С.179–183.
10. Горошкова, Л.А. Аналіз детермінант економічної безпеки галузей національного господарства / Л.А. Горошкова // Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди, 2012. – №19. – С.149–163.
11. Волков, В.П. Проблеми енергозбереження у житловому фонді України / В.П. Волков // Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди, 2013. – №20/1. – С.83–90.

12. Волков, В.П. Прогнозування розвитку складних техніко-економічних систем мезорівня / В.П. Волков, Л.А. Горошкова // Економічний вісник університету: Збірник наукових праць учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди, 2013. – №20/2. – С.257–263.
13. Волков, В.П. Складові фінансово-економічної безпеки житлово-комунального господарства України / В.П. Волков, В. Шмаль, Л.А. Горошкова // Комунальне господарство міст: Науково-технічний збірник. – Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2013. – Вип.108. – С.279 - 285.
14. Волков, В.П. Якість житлово-комунальних послуг як складова системи соціальної відповідальності підприємств галузі / В.П. Волков, Л.А. Горошкова, В. Шмаль // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»: Збірник наукових праць. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. – Вип.3 (44). – С.86-90.
15. Волков, В.П. Проблеми енергозбереження у житловому фонді України / В.П. Волков // Міжнародна конференція «Регіональний розвиток – основа розбудови української держави» (Донецьк, 4-5 квітня 2012 року). - Донецьк, ДДУУ. – С.323-331.
16. Волков, В.П. Складові фінансово-економічної безпеки житлово-комунального господарства України / В.П.Волков, В.Шмаль, Л.А.Горошкова // III Міжнародна науково-практична конференція «Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою: аудиторський супровід та бізнес розвідка» (Харків, 11-13 квітня 2013 року). – Харків: ХНУМГ, 2013. – 162 с. – С.29-30.
17. Пат. 82983 Україна, МПК (2013.01) G06Q90/00; G06Q10/06 (2012.01). Спосіб прогнозування розвитку складних систем / Волков В.П., Горошкова Л.А.; заявник та патентовласник ДВНЗ «Запорізький національний університет» МОН України. – №u201301645; заявл. 11.02.2013 р.; опубл. 27.08.2013 р., Бюл. № 16.
18. Пат. 87905 Україна, МПК (2014.01) G06Q90/00; G06Q10/06 (2012.01). Спосіб оцінки житлово-комунальних послуг / Волков В.П., Горошкова Л.А.; заявник та патентовласник ДВНЗ «Запорізький національний університет» МОН України. – №u201310288; заявл. 21.08.2013 р.; опубл. 25.02.2014 р., Бюл. № 4.